

Alina Bronsky

LA TRENA DE LA MEVA ÀVIA

Traducció **Ramon Farrés**

DE L'AUTORA DE
L'ÚLTIM AMOR DE BABA DÚNIA

Editorial
LES HORES

LA TRENA DE LA MEVA ÀVIA

Alina Bronsky
LA TRENA DE LA MEVA ÀVIA

Traducció de Ramon Farrés

Editorial **LES HORES**

Títol original en alemany: *Der Zopf meiner Grossmutter*

Autora: Alina Bronsky

Aquesta traducció ha rebut una subvenció del Goethe-Institut, agraïm la seva col·laboració.

Primera edició: març 2022

Original Title: *Der Zopf Meiner Großmutter* by Alina Bronsky

© 2019, Verlag Kiepenheuer & Witsch, Köln

© de la traducció: Ramon Farrés

© de l'edició: Editorial Les Hores S.L.

www.editorialleshores.com

hola@editorialleshores.com

Maquetació: Dan Monells

Disseny de col·lecció: Mireia Luna. Natural www.designisnatural.com

Disseny de la coberta: Octavi Gil Pujol

© de les fotos de la coberta: iStock

Impressió: Estugraf Impresores S.L. (Madrid)

Dipòsit legal: B 4264-2022

ISBN: 978-84-123981-4-4

Les Hores forma part de l'Associació d'Editorials Independents

Tots els drets reservats.

Queda prohibida la reproducció total o parcial d'aquest llibre mitjançant qualsevol mitjà o procediment, inclosos la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant el lloguer o préstec públics, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright.

LA TRENA DE LA MEVA ÀVIA

El sol

PUC RECORDAR AMB EXACTITUD el moment en què el meu avi es va enamorar. Als meus ulls era un home vellíssim —ja passava dels cinquanta— i el seu nou i tendre secret em va arrossegar amb una onada d'admiració en què es barrejava el gust pel sofriment aliè. Fins llavors jo m'havia considerat l'únic problema dels meus avis.

Intuïa que l'àvia no s'havia d'assabentar de res. Per qüestions menys importants ja havia amenaçat de matar l'avi, per exemple quan ell esmicolava el pa durant el sopar.

Jo tenia gairebé sis anys i estava familiaritzat amb l'amor. Ja a la guarderia russa m'havia enamorat de tres educadores, l'una darrere l'altra, en alguns moments fins i tot de més d'una al mateix temps. Al bloc de pisos de nou plantes on havíem viscut abans d'emigrar no hi havia ni una sola nena de menys de divuit anys de la qual no m'hagués encaterinat almenys durant un període breu. Quan l'àvia s'adonava de les llargues mirades amb què seguia al carrer el balanceig de les faldilles i les cues de cavall, em tapava els ulls amb la mà.

—No cal que miris d'aquesta manera, com si t'haguessin de saltar els ulls del cap. No n'enamparàs mai cap, d'aquestes.

A manera de protesta silenciosa contra aquesta profecia, a continuació em vaig enamorar d'una dona que encara no

havia vist mai. Simplement em va agradar el seu nom en un cartell: Rosa Silberstein. A casa cantava una vegada i una altra per a mi mateix les cinc síl·labes del seu nom, fins que l'àvia ho va captar i em va ordenar que em deixés de ximpler-ies, que els temps ja eren prou tenebrosos.

Poc després vam arribar a Alemanya com a refugiats i l'avi va trobar-hi el seu amor.

A la residència de refugiats estàvem envoltats de jueus, tal com va constatar malhumorada l'àvia. Mai no havia amagat el seu antisemitisme:

—No pas per Jesucrist i aquestes coses. Tinc motius personals ben reals. —La corferia literalment haver-se d'aguantar determinats insults. Al mateix temps estava exultant per haver-nos facilitat l'accés als privilegis del meravellós món occidental al·legant raons falses.— No et pensessis pas que som jueus de veritat —va etzibar-me mentre em tocava el front per veure si tenia febre—. L'avi té un oncle que té un cunyat que té una dona jueva. Per això som aquí. Així és com funciona. No preguntis!

Jo vaig assentir diligentment amb el cap, com si me'n cregués alguna cosa o si més no ho entengués. No havia vist mai un oncle del meu avi, per no parlar de la dona del seu cunyat. De fet intentava no adreçar la paraula a la meua àvia, si no era necessari, perquè mai no sabia per endavant quin punt sensible podien tocar les meves preguntes. Amb prou feines recordava el moment de passar la frontera, però sí que l'estat d'ànim de l'àvia s'havia transformat a l'acte en decepció.

La nostra residència era un antic hotel amb l'arrebossat que s'escrostonava i un cartell damunt l'entrada que encara deia «El Sol». El dissabte al vespre la majoria dels habitants anaven a la sinagoga, on després de l'ofici religiós hi havia

un bufet tan abundós com gratuït. L'àvia em planxava cada divendres la camisa blava i em tallava les ungles, per no haver-se d'averkonyir de mi. Els nens jueus de veritat la intimidaven.

A l'àvia no se li hauria acudit mai saltar-se el sàbat, tot i la seva aversió. El celebrava de mala gana empolainant-se: s'enroscava al voltant del cap, com una serp, la trena tenyida de color roig, i convertia el vestit de puntets en una indumentària de festa gràcies a una flor de roba que es posava a l'escot. Darrere la seguretat que mostrava de cara enfora, jo hi percebia la seva por profunda que la desemmascareessin com a impostora i la retornessin a la Unió Soviètica, que es trobava en procés de desintegració.

Mentre que la residència havia decebut l'àvia amb la seva sordidesa, la sinagoga llampant, de nova construcció, li arrencava de tant en tant alguna expressió de respecte. Saludava explícitament que les dones s'asseguessin separades dels homes durant l'ofici:

—M'alegro de no veure durant una estona la cara de pomes agres del teu avi.

Buscava el contacte amb les veïnes que coneixia de la residència i hi entaulava llargues converses al costat del bufet fred abans d'arreplegar alguna menja sense que ningú se n'adonés, o almenys així ho creia.

L'endemà al matí treia les creps enrotllades o les pastetes farcides dels tovallons amb què les havia embolicat i les servia a l'avi. A mi només se'm permetia mirar: el menjar havia estat manipulat per gent desconeguda amb les mans brutes i per tant no era apte per a mi. Mentrestant l'àvia passava revista a les converses del dia anterior. La majoria de noves coneixences les valorava críticament: la gent que marxava del seu país li era suspecta mentre no es tractés d'ella mateixa.

—Però també hi ha persones decents —va dir una sola vegada, i l’avi i jo vam agusar l’oïda—. He conegut una dona encantadora que es diu Nina i fa classes de piano. Viu aquí amb la seva filla. La nena té l’edat d’en Max, però és normal. L’afortunada no té home i cria sola la seva filla bastarda. Ja la coneixes, Txinguis, una vegada li vas pujar la bossa amb les patates. Per què en necessita tantes, de patates, si només són dues? Jo com si m’esllomo, però amb les altres et fas el cavaller.

La mà del meu avi es va contreure breument i el farcit de carn picada i ceba va regalimar al plat.

Curandero

A ALEMANYA, LA PRIMERA cosa que va fer l'àvia va ser portar-me al pediatre. En realitat, va explicar-me quan hi anàvem, aquest era el veritable motiu d'haver emigrat: fer-me tractar a la fi per un metge decent que potser em donaria esperances —i sobretot les hi donaria a ella— que jo pogués arribar algun dia a l'edat adulta, encara que això per a l'àvia significués continuar arrossegant aquella nosa durant dècades.

L'àvia portava la meva cartilla mèdica, que estava folrada de pell i semblava el manuscrit retrobat d'un clàssic perdut. Estava plena de diagnòstics, d'anàlisis de sang i orina enganxades i de notes il·legibles de diversos especialistes que l'àvia havia consultat i havien exposat judicis contradictoris. De vegades de la cartilla en queien papers i receptes, que l'àvia recollia ràpidament i tornava a entaforar entre les pàgines del quadern.

La consulta del metge alemany era lluminosa i acolorida, i el record de la policlínica soviètica amb les seves finestres repintades i els seus cartells amb recomanacions higièniques em va semblar un somni febril. A la moqueta llardosa s'hi apilaven muntanyes de joguines. Jo sabia que no podia tocar res de tot allò. Les coses que l'àvia no havia desinfectat personalment estaven per principi infestades de gèrmens. Tot i

així, només veure-ho em posava content. La infermera em va pesar i mesurar i em va regalar un somriure que em va produir una escalfor en algun lloc del clatell.

A continuació ens van fer tornar a la sala d'espera, cosa que va indignar l'àvia. Era plena de criatures de diferents edats i totes escampaven malalties. Algunes tossien, altres esternudaven, i en el cas de les que passaven més desapercebudes l'àvia sospitava erupcions cutànies contagioses amagades pèrfidament sota la roba. Presa del pànic, em va asseure a la seva falda, cosa per a la qual jo era definitivament massa gran. Però ja m'havia humiliat tan sovint en públic, que jo em sentia endurit contra gairebé qualsevol situació penosa.

—Si hagués sabut que hi havia aquest descontrol, hauria portat la mascareta —va dir l'àvia mentre intentava lligar-me la seva bufanda al voltant de la boca i el nas, la qual cosa no em deixava respirar i em provocava una picor terrible—. Estigue't quiet, que la iaia no és cap trampolí.

—M'ofego —vaig dir jo com vaig poder.

—Tens asma?!

Va furgar a la seva bossa buscant l'espriai, que per previsió havia entrat en grans quantitats al país, sense mostrar cap intenció d'alliberar-me de l'asfíxia de la bufanda. Per sort en aquell moment ens van cridar a la consulta. El metge era un home, cosa que va donar esperances a l'àvia, perquè confiava més en els homes, si més no en qüestions mèdiques. Va estampar la meva cartilla contra la taula.

—Bronquitis crònica, sinusitis crònica, gastritis crònica, miopia moderada, distonia vegetativa, al·lèrgia, creixement reduït, balbuceig, reflexos lents, desenvolupament cognitiu lent, trauma en la primera infància. Però vegi-ho vostè mateix. —Parlava exclusivament en rus.

El metge es va inclinar cap endavant amb el front arrufat. Amb una mà es protegia del flux de paraules de l'àvia, mentre allargava l'altra cap a mi. Després de pensar-m'ho breument, l'hi vaig agafar. De les paraules que em va adreçar en alemany, en vaig filtrar unes quantes que ja coneixia, em vaig estirar a la llitera i em vaig tirar amunt la samarreta. El metge es va asseure al meu costat i em va auscultar amb l'estetoscopi, alçant la mà cada cop que l'àvia obria la boca. Em va mirar les orelles amb un llumet, em va palpar el coll i em va donar copets a l'esquena. Això últim ho vaig interpretar com un senyal d'encoratjament.

—Què? —va dir l'àvia quan el metge va fer un gest de salutació adreçat a nosaltres—. Què vol dir «adeu»? Què vol dir «sa»?

L'hi vaig aclarir quan ja érem al carrer i ella tornava a entaforar la cartilla a la bossa.

—Com ho saps? —em va preguntar—. Qui t'ho ha ensenyat? Tot just acabem d'arribar i tu ets un babau. —Vaig arronsar-me d'espatlles. Amb el puny estrenyia la llaminadura amb forma d'osset que m'havien deixat agafar del pot en acomiadar-nos.— Curandero —va dir l'àvia—. Ni tan sols t'ha fet una radiografia. Davant d'això encara m'estimo més les nostres metgesses borratxes. Què hi tens, a la mà? Que no veus els bacils que du enganxats això? Porta.

Li vaig donar l'osset de goma i l'àvia se'l va ficar a la boca.